

MEÄN VÄYLITTEN JA IHMISTEN PUOLESTA

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

Turtola 24. lokakuuta 2020

S-postitse 25.10.2020 jari.leppa@mmm.fi

kopiot:

Teppo Säkkinen - teppo.sakkinen@mmm.fi

Pentti Lähteenoja - pentti.lahteenoja@mmm.fi

Heikki Jolma - heikki.jolma@vaylanvievehelupa.fi

Pekka Pelttari - pekka.pelttari@tornio.fi

Juha Joonas - juha.joonas@ulapland.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Kalastuslain toimeenpanon seurantaryhmä

Lapin kansanedustajat

Lapin ELY-keskus, Mika Oraluoma

Oikeuskansleri

Asia: TORNION-MUONIONJOEN KOSKITILOJEN KALASTUSOIKEUDET

Viite: Maa- ja metsätalousministerin tapaaminen 24.9.2020

Arvoisa ministeri

Ministeritapaamiseen osallistuivat Tornionlaaksosta Pekka Pelttari, Heikki Jolma ja Kalervo Aska sekä heidän kutsumana laillisuusasiantuntijana Juha Joonas. Ministeriöstä olivat paikalla erityisavustaja Teppo Säkkinen ja Pentti Lähteenoja sekä ministeri itse osan aikaa. Tapaamiseen ei osallistunut yhtään kalastusvirkamiestä, vaikka tapaamisen keskeisenä teemana oli koskitilojen kalastusoikeudet.

Ministeriön virkamiesten menettely oli toisinto tammikuussa 2020 Torniossa järjestetystä kalastusoikeusseminaarista, johon sinnekään ei saapunut ainuttakaan ministeriön kalastusvirkamiestä. Seminaari järjestettiin nimenomaan vuoropuhelun virittämiseksi asianosaisten ja virkamiesten välille. Molempien aikataulu sovitettiin MMM:n esitysten perusteella.

Säkkinen kertoi keskustelua käydyn koskitilojen oikeuksista isolla porukalla MMM:n sisäpiirissä. Miksi virkamiehet eivät halua kohdata meitä asianosaisia? Olemme esittäneet perusteet kritiikkiimme MMM:n linjauksia kohtaan. Emme voi hyväksyä MMM:n toimia, joilla perustuslain turvaamat kalastusoikeutemme siirretään hallinnollisiin toimin voimayhtiöille tai valtiolle.

Hyvä hallinto edellyttää avoimuutta viranomaisten toiminnassa. Perustuslain 2§:n mukaan *Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kun MMM poisti kalastuslaista kirjaukset kalastusoikeudestamme, niin sama virkamiehistö sivuuttaa nyt perustuslailliset oikeutemme, koska ne eivät perustu uuteen kalastuslakiin.*

Arvoisa ministeri; hyvän hallinnon käsitteet oikeusturvasta, *yhdenvertaisuusperiaate, objektiviteettiperiaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate* eivät toteudu ministeriönne kalastushallinnossa. Epäluottamus syntyy, kun oikeusvaltioperiaatteen kulmakivet, julkinen valta ja laki, eivät turvaa perusoikeuksia.

Kysyimme 24.9.2020: *Mikäli vetoomuksemme on mielestänne perusteeton, pyydämme kertomaan, minkä lain mukaan oikeutemme ovat selkeästi turvatut? Uudistamme nyt kysymyksen ja odotamme pikaista vastaustanne.*

Säädökset koskitilojen kalastusoikeuksista on palautettava kalastuslakiin

Viittasitte itse koskitiloista käytyyn keskusteluun, mutta me emme ole havainneet mitään keskustelua juurikaan käydyn. Koskitiloihin liittyen MMM on tuonut esiin lähinnä Matkakosken käräjäoikeuden ratkaisun. Virallisessa selvityksessään MMM perusti kantaansa tähän oikeustapaukseen kertomatta tapauksen keskeneräisyydestä (2019:23 - Huhtala).

Perustuslakivaliokunta havaitsi 1981 selkeän perustuslaillisen ongelman koskitilojen kalastusoikeuksissa, koska se lausunnossaan PeVL 5/81 puuttui silloiseen lakiesitykseen HE 213/1980 erittäin voimakkaasti. Perustuslakivaliokunnan vaatimuksesta kalastuslakiin 286/82 kirjattiin säädökset koskitilojen kalastusoikeuksista. Nyt kyseiset säädökset on poistettu kalastuslaista ja valtakunnassa on siirrytty käytäntöön, jossa perustuslakia tulkitsee MMM:n virkamies, ei perustuslakivaliokunta.

Kalastuslaki 379/2015 säädettiin vaalien alla poliittisessa kaaoksessa. Sote-kriisin ylityöllistämä perustuslakivaliokunta ei puuttunut koskitiloja koskevaan osaan, kun hallituksen esityksen mukaan *”kalastusoikeudet säilyisivät pääpiirteissään nykyisenlaisina”* ja *”Kalastuksen keskeisimpänä hallinnointiyksikkönä säilyisivät yhteisaluella tarkoitettujen jakamattoman vesialueen omistajien muodostamat osakaskunnat sekä muut kalastusoikeuden haltijat.”* (HE 192/2014 s.18).

Vakuutteluista huolimatta kalastuslakia muutettiin kalastusoikeuksia koskien oleellisesti ja muun lainsäädännön kanssa ristiriitaisesti. Kalastuslain 379/2015 toinen luku on otsikoitu nimikkeellä KALASTUSOIKEUS, josta se säättää: *”Oikeus kalastaa ja määrätä kalastuksesta kuuluu vesialueen omistajalle, jollei jäljempänä tässä laissa muuta säädetä.”* Vuoteen 2016 voimassa ollut säädös, *”jollei tätä oikeutta ole luovutettu toiselle, jätettiin laista pois.”*

Kalastuslain 379/2015 ja MMM:n selvityksen (2019:23 -Huhtala) mukaan rannanomistajat voivat omistaa kalastusoikeuden toisen vesialueella vain kiinteistönmuodostamislain perusteella erityisperusteisena etuutena. Toisin sanoen kalastuslaki tunnistaa mahdolliset oikeutemme vain naapurikylässä, mutta ei meidän ikiaikaisia kalastusoikeuksia omalla kylällä, jos ja kun jakokunnan vesialue on myyty.

Kalastuslain *erityisperusteisen etuuden* soveltaminen kiinteistönmuodostamislain mukaisesti koskitiloilla on normatiivisen etiikan vastaista. Erityisperusteinen etuus tarkoittaa kokonaan muuta kuin mitä aikaisemmin on säädetty koskitilojen erityisen etuuden osakaskunnista yhteisaluelain 758/1989 3.2 §:ssä. MMM:n selvityksenkin (2019:23 -Huhtala s.28) mukaan erityinen etuus olisi sovellettava koskitiloilla yhteisaluelain perusteella ja yhteisaluelain mukaisena, kuten aiemmin on tehty.

–Kun koskitilojen rannanomistajien kalastusoikeudet eivät ole KalL 379/2015 6 §:n mukainen erityisperusteinen etuuskaan (vrt. Jaakko Haapala MML ja OTT Matti Hepola), meidän kalastusoikeuksiamme ei enää määritellä kalastuslaissa.

MMM:n mukaan koskitilojen kalastusoikeudet kuuluvat nyt yksiselitteisesti vesialueen omistukseen perustuvana oikeutena voimayhtiöille ja valtiolle. –Tämähän tarkoittaisi näin ollen myös sitä, että voimayhtiölle määrätyt kompensatiovelvoitteet kohdistuisivat oikeustajun vastaisesti yhtiölle itselleen!? (vrt. MML/Routala)

MMM:n aluehallintoviranomainen, Lapin ELY-keskus, arvioi kalastusoikeuksia yksinomaan kalastuslain ja nimenomaisesti MMM:n tulkinnan perusteella. Lakimuutoksen jälkeen Lapin ELY-keskus soveltaa kalastusoikeuksia **uuden kalastuslain mukaisesti** niin, että koskitilojen kalastusoikeudet kuuluvat voimayhtiölle.

Suomen perustuslaki ja samanaikaisuusperiaate on unohdettu täydellisesti. Kauppar kirjojen mukaan kalastusoikeudet eivät olleet kaupan kohteena, kun vesialueet myytiin voimayhtiölle. Jyrkkä ristiriita laissa ja asianomaisten epäluottamus hallintovirkamiehiin aiheuttivat sen, että Tornionjoen kalatalousalue jäi perustamatta.

Heikki Jolma katsoi, että kalastuslailla 379/2015 kalastusoikeutemme poistettiin taannehtivasti. –Lähteenoja ei kommentoinut asiaa, mutta totesi että taannehtiva lainsäädäntö on erittäin poikkeuksellista. Lähteenoja toi esille myös sen, että kalastuslailla ei ollut tarkoitus säätää kalastusoikeuksista, vaan laki on käyttöä ja hoitoa varten.

Jo se, että valtio ja sen vanavedessä voimayhtiöt vaativat nyt kauppar kirjojaehdoista poiketen koskitilojen kalastusoikeuksia itselleen kiinteistörekisterimerkintöjen perusteella, osoittaa lain puutteellisuuden. Erityisesti on huomioitava, että kalastusoikeuksien ikiaikaiset omistajat, rannanomistajat, eivät ole aiheuttaneet kiistaa kalastusoikeudesta, mutta joutuvat nyt aikaansa ja rahavarojaan uhraten oikeusteitse puolustamaan omaisuuksiaan **lainsäätäjän haparoinnin vuoksi**.

Epäilemättä lakimuutos ohjaa myös oikeuslaitosta. Oikeuslaitoksen on perustettava ratkaisunsa lakiin. Mihin oikeus perustaa kantansa koskitilojen kalastusoikeutta koskevassa kysymyksessä, jos sitä koskevaa lakia ei ole olemassa? Useassa tapauksessa selkeä vääryys voi tulla oikeuden ratkaisuksi oikeustajua loukkaavan lain vuoksi. Matti Hepola totesi lausunnossaan, että kuluriski tunnustetaan oikeusturvan saatavuutta koskevaksi epäkohdaksi.

Lähteenoja toi esille, että lakia ei voi muuttaa, jos oikeudenkäynti on vireillä. Valtakunnassa on meneillään jatkuvana ketjuna oikeudenkäyntejä, eivätkä ne estä lainsäädäntöä. Lainsäädäntä lamaantuisi vuosisadoiksi, jos edellytettäisiin, ettei lakeja voi säätää yksittäisen oikeusprosessin vuoksi. Vallan kolmijaossa lainsäädäntö tähtää siihen, mikä on oikein ja kohtuullista tuomiovallasta riippumatta.

Omassa selvityksessään (2019:23 - Huhtala) MMM määritteli kalastusoikeutemme erityisperusteiseksi etuudeksi, joka on ennakkoasenteinen ja toisen etua ajava argumentointivirhe. Hovioikeus katsoi Matkakosken kysymyksessä toisin: myyjän itselleen jättämä kalastusoikeus ei ole erityisperusteinen etuus myöskään koskitoilla. Näin ollen se ei ole ratkaistavissa kiinteistötoimituksella (Kall 126§).

Ministeriön nostamassa kalastusoikeuskiistassa ei ole kyse niinkään kauppakirjojen tulkinnasta, vaan kiinteistörekisterijärjestelmän oikeusvoimasta kalastusoikeuden mittarina ja rekisteröinnin suhteesta muuhun oikeuteen ja sopimiseen. Ministeriön sisällä ongelmaa ei haluta tunnustaa. Orian Bondestamin mukaan muutokset täytyy laittaa liikkeelle poliittista tietä.

Näyttää siltä, että Tornionjoen kalatalousalueesta halutaan tehdä seisovien vesien organisaatio, kuten tehtiin Simojoella. –On kysyttävä; kuka halusi siirtää lohenkalastuksesta päättämisen pois jokivarsien asukkailta? On kysyttävä; kuka halusi lainmuutoksella turvata merikalastuksen edut? –Me haluamme **kalastuslain** muutoksen, joka selkeästi turvaa luovuttamattomat kalastusoikeutemme faktisina, vuosisatojen takaisiin alkuperäisiin valtauksiin perustuvina, kalastusoikeuksina.

Kunnioittavasti

Tornio-Muonijokiseura ry

Kalervo Aska, pj.

jokiseura@tornionjoki.fi

www.jokiseura.fi